

זהירות בנפש היולדת

(תנובה לרב יואל וד"ר חנה קטן, יצ'הרי י')

בגליון העשור של 'צהר' (אביב תשס"ב) מתנהל דיון חריף בפרט משמעותי מאד בסוגיה הרחבה של "תכנון המשפחה על-פי ההלכה" - כשם תגובת הרב יואל וד"ר חנה קטן - למאמרו של ד"ר אורי לוי: "על החובה לשמור על הבריאות בכלל ועל בריאות היולדת וילדיה בפרט".

מוקד הדיון, כך נראה לי, בביאור השונה, שבעלי הפלוגתא נותנים למאמר חז"ל בבבלי נדה (ט, א): "אבריה מתפרקין ואין נפשה חוזרת עד עשרים וארבעה חדש". בעל המאמר מבין את הביטוי "ואין נפשה חוזרת" במשמעות: "חזרת גופה ונפשה לאיתנם". ואילו בעלי הפלוגתא טוענים, כי

הפירוש הנכון של הביטוי הזה הוא שדרכו של עולם שאשה חוזרת לתיפקוד גופני רגיל בענייני וסתות (ההדגשה במקור) 24 חודשים אחרי הלידה [נפשה'-עצמה, האשה לא חוזרת 'לעצמה' (בענין שעליו מדובר) לפני עבור 24 חודש; אין שום התייחסות למצב נפשה של היולדת, וק"ו שאין קביעה שאבריה נשארים 'מפורקין' כל אותו הזמן], ולא כפי שהבין הכותב שגופה ונפשה של האשה היולדת אינם חוזרים לאיתנם עד עבור הזמן הזה. מתוך טעות זו הסיק הכותב שחז"ל **קבעו** (ההדגשה במקור) שהריון בתוך הזמן הזה גורם לנזק גופני ורגשי, ומכאן מסקנתו שחז"ל **קבעו** (כנ"ל) שכל יולדת זקוקה למניעת הריון במשך 24 חודש. **כאמור אין לכך בסיס בדברי חז"ל** (כנ"ל).

האמנם - חד וחלק? ומה על דברי חז"ל, הקרובים על-פי עניינם הרפואי, במשנה יומא (ח, ה; בסוגריים, ביאורו של קהתי):

עברה (אשה מעוברת) שהריחה (היא והעובר מסוכנים) - מאכילין אותה עד שתשיב נפשה (ותתיישב עליה דעתה, שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש).

יצויין, כי בכתב-יד ובדפוסים אחדים מקויימת הגרסה "עד שתשוב" - דהיינו עד שתחזור ותתיישב עליה דעתה - כמובא בבבלי יומא פ"ד ע"ב: "דתני רבה בר שמואל: עוברה שהריחה מאכילין אותה עד שתשוב נפשה". לשון המשנה אפשר באה בעקבות לשון המקרא (מל"א יז, כא): "תשב נא נפש הילד הזה אל קרבו". זאת ועוד: בידוע, כי לשון המקרא 'ישוב' מקבילה אל לשון חז"ל 'יחזור'. ראה, למשל, ויקרא (יג, טז): "או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן"; דברים (ל, ט): "כי ישוב ד' לשוש עליך"; תהלים (ז, יז) "ישוב עמלו בראשו". נמצא לשון חז"ל: "ואין נפשה חוזרת" בבבלי נדה מקבילה ללשון המשנה ביומא (בעקבות לשון המקרא): "עד שתשוב נפשה". ובדומה לביאורו של ד"ר אורי לוי: עד שתתיישב עליה דעתה ותחזור לאיתנה.

ראיה נוספת לביאור זה אפשר תימצא בדרשת חז"ל שעניינה דומה, בבראשית רבה (פר' פב, סוף סימן ח; בסוגריים, באור מ"א מירקין עמ' 251):

מהו דין דכתיב: "ויהי בהקשתה בלדתה וגו'! אמרו לו: כך ממסמסין (מרכיין) נפשה של חיה (יולדת) ואומרים לה בשעת הלידה: אל תיראי כי בן זכר ילדת."

דהיינו: מיישבין את דעתה...

לעומת זאת דברי הפולגים קשים: מצד אחד הם מבארים את הביטוי "נפשה-עצמה", כמצוי בלשון המקרא ובלשון חז"ל. אך מצד שני, לצורך עניינם, הם מקבלים את הפרוש הדחוק "נפשה-דמה", האפשרי על-פי מהלך הסוגיה; והוא אכן מובא ברש"י על אתר וכן בבכורות (ו, ב): "ואין נפשה" - אין דמה חוזר עליה עד עשרים וארבעה חדש וגו'".

לפיכך, מסתבר, כי הטעות אינה בפרשנותו של בעל המאמר אלא בפרשנות שנותנים הפולגים עליו, כדי להתאים את דברי חז"ל לדעתם הם.

